

بررسی رابطه بین مولفه های برنامه درسی پنهان و هویت ملی در دانش آموزان دبیرستان دوره دوم شهر سمنان

مهدی امیری، سیدمحمدعلی تقوی

دانشگاه فرهنگیان سمنان، mehdiamiri8446@gmail.com

دانشگاه فرهنگیان سمنان، sydmhmdlytqw845sydmhmdlytqw@gmail.com

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین برنامه درسی پنهان و هویت ملی در دانش آموزان دبیرستان دوره دوم شهر سمنان می باشد. روش آن توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق از نوع دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان های شهر سمنان به تعداد 3204 نفر بود. و حجم نمونه شامل 318 نفر به روش نمونه گیری تضادفی خوشه ای می باشد. پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی مولفه های برنامه درسی پنهان که شامل جو اجتماعی مدرسه، ساختار سازمانی، تعامل معلم و دانش آموز و ساختار فیزیکی مدرسه و پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی مولفه های هویت ملی می باشد. که روایی آن توسط متخصصان دانشگاهی تایید شده است و پایایی آن در برنامه درسی پنهان برابر 0.85 و هویت ملی 0.81 به روش آلفای کرونباخ محاسبه شده است. نتایج پژوهش نشان داد که بین مولفه های برنامه درسی پنهان و هویت ملی 0.95 همبستگی مثبت وجود دارد.

واژگان کلیدی

برنامه درسی، برنامه درسی پنهان، مؤلفه های برنامه درسی پنهان، هویت ملی

بیان مسئله

یافته ها نشان می دهد از 61 درصد کل مطالب و 52.2 درصد عکس ها مولفه هویت ملی دارند. از این میزان در 51.4 درصد مطالب هویت ملی و در 43 درصد آن هویت دینی وجود دارد.

نخستین بار فیلیپ جکسون، بر اصطلاح برنامه درسی پنهان در کتاب (زندگی در کلاس درس) تأکید کرده است. او به طور کلی بنیان گذار این اصطلاح محسوب میشود. جکسون به پیامدهای ثانوی نظام آموزشی و دامنه وسیعی از نتایجی که برنامه درسی رسمی می تواند سبب وقوع آن شود، اشاره دارد. او برنامه درسی پنهان را مؤثرتر از برنامه درسی آشکار می داند و اعتقاد دارد که شاگردان این برنامه از طریق جنبه های غیر آکادمیک محیط مدرسه و روابط اجتماعی متأثر از عناصر قدرت، جمعیت و تشویق به طور ضمنی می آموزند.

در 9 سال گذشته در جامعه توسعه یافته تهران این تحقیق انجام شده ولی به دلیل تغییرات کتاب های درسی در چند سال اخیر، لازم دانستیم تا دوباره این تحقیق را به جای جامعه تهران با همان اندازه نمونه در یک جامعه کوچک تر انجام دهیم.

پژوهش کمی در شهر تهران با روش خوشه ای انجام شده ولی به علت تعداد بالای دانش آموزان متوسطه دوم شهر تهران (236 هزار نمونه و نمونه تحقیق پیشین 400 نفر یعنی یک هزارم) ولی این آمار در شهر دامغان (1950 دانش آموز متوسطه دوم و نمونه 400 نفری یعنی 25 صدم). در نتیجه قابلیت تعمیم 250 برابری است.

مشاوران و مدیران آموزش و پرورش و خانواده ها مخصوصاً والدین توانایی استفاده از آن را جهت مداخله به جا در زمینه تربیت فرزندان و همراه معلمان داشته باشند. و هنگام درخواست داشتن از دانش آموز به او توضیحات لازم را می دهند.

آیا بین مولفه های برنامه درسی پنهان و هویت ملی دانش آموزان دبیرستان های دوره دوم شهر سمنان رابطه وجود دارد؟

فرضیه های پژوهش

1- بین جو اجتماعی و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد.

2- بین ساختار سازمانی و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است، جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش آموزان کلاس دوم و سوم دبیرستان دوره دوم شهر سمنان به تعد 3204 نفر می باشد. 318 نفر از دانش آموزان به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. و ابزار گردآوری اطلاعات دو پرسشنامه محقق ساخته بودند. که جهت بررسی روایی پرسشنامه از نظر متخصصان استفاده شده است و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ برابر 0.85 شده است. و همچنین برای برنامه درسی پنهان از 37 گویه استفاده شده است که 9 گویه برای جو اجتماعی، ساختار سازمانی 9 گویه، تعامل معلم و دانش آموز 10 گویه و ساختار فیزیکی مدرسه 8 گویه است. و برای هویت ملی از پرسشنامه ای با 26 گویه استفاده شده است که پایایی آن 0.81 است.

یافته های پژوهش

فرضیه کلی بین برنامه درسی پنهان و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد. نتایج جدول شماره 9 نشان میدهد که شاخص برنامه درسی پنهان به تنهایی توانسته است میزانی از واریانس هویت ملی را توضیح دهد. ضریب تعیین محاسبه شده برای این متغیر، 0.19 است. میتوان گفت 19 درصد از تغییرات هویت ملی مربوط به برنامه درسی پنهان است. این جدول همچنین گویای این مورد است که ضریب همبستگی بین این دو متغیر 0.435 است.

تحلیل واریانس مدل رگرسیونی در جدول شماره 2 ارائه شده است. نتایج نشان می دهد مدل معنادار بوده است. یعنی شاخص برنامه درسی پنهان با هویت ملی رابطه دارد. نتایج جدول شماره 3 نشان می دهد بین برنامه درسی پنهان با هویت ملی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد.

ضریب ثابت برابر است با 51.194 و ضریب زاویه خط رگرسیون برابر است با 1.287. معادله رگرسیون برای این معادله برابر است با:

برنامه درسی پنهان $1.287 + 51.194 \times$ هویت ملی، معادله بالا نشان داده است. که به ازای 1 واحد که متغیر برنامه درسی پنهان فرد، اضافه می شود. میزان 1.287 واحد به هویت ملی او اضافه می شود.

فرضیه ویژه اول: بین جو اجتماعی مدرسه و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد.

جدول 1: روابط جو اجتماعی بر هویت ملی

مدل	B	خطای معیار	beta	t	sig
مقدار ثابت	51.16	3.20	0.43	15.95	0.00
برنامه درسی پنهان	1.28	0.13		9.81	0.00

فرضیه دوم: بین ساختار سازمانی مدرسه و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد.

جدول 2: روابط بین ساختار سازمانی و هویت ملی

مدل	B	خطای معیار	beta	t	sig
مقدار ثابت	61.16	2.20	0.33	16.95	0.00
برنامه درسی پنهان	16.28	0.13		7.81	0.00

با توجه به جدول شماره 2، فرض صفر رد می شود و بین ساختار سازمانی و هویت ملی رابطه وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده ها می توانیم قضاوت کنیم. که

بین مولفه های برنامه درسی پنهان و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد. این موضوع در تحقیقات دیگر نیز مورد تایید است. از جمله ایزدی و همکاران (2009). معتقدند برنامه درسی پنهان بر تقویت هویت ملی دانش آموزان نقش موثر دارد. مهرام (2006). نشان داد که

مؤلفه های برنامه درسی پنهان در کاهش هویت علمی دانشجویان نقش دارد. (فتحی و اجارگاه و واحد چوکده 2009). در تحقیق خود نشان دادند که مؤلفه های برنامه درسی پنهان در درس بینش اسلامی دوره متوسطه نقش دارد. (علیرضا اقدام وهمکاران 2010). در تحقیق خود نشان دادند که آموزش در ارتقای شاخص های هویت ملی دانش آموزان نقش دارد (ساری و داگانی 2009). در تحقیق خود نشان دادند که برنامه درسی پنهان بر احترام و توجه به مقام انسانی نقش دارد (ویز 2008).

بین جو اجتماعی مدرسه و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد. این موضوع در تحقیقات دیگر نیز مورد تأیید است از در تحقیق خود نشان دادند که برنامه درسی پنهان با تأکید بر ساختار اجتماعی مدرسه بر تقویت هویت ملی دانش آموزان نقش دارد. (فتحی و اجارگاه و واحد چوکده، 2006). مهدوی و پیلتن (2009) در تحقیق خود نشان دادند که نوع تعاملت اجتماعی مدرسه بر هویت ملی دانش آموزان تأثیر دارد (ویز 2006) نشان داد که عوامل ضمنی اجتماعی و درس جامعه شناسی بر هویت ملی دانش آموزان تأثیر دارد. بین تعامل معلم و دانش آموز و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد. این موضوع در تحقیقات دیگر نیز مورد تأیید است. از جمله فتحی و اجارگاه و واحد چوکده (2006).

از آنجایی که بین مؤلفه های برنامه درسی پنهان و هویت ملی دانش آموزان رابطه وجود دارد؛

پیشنهاد می شود تا متولیان امر آموزش اعم از مسولان و دست اندرکاران گرفته تا مدیران و کارکنان مدارس مفهوم برنامه درسی پنهان و ضرورت و اهمیت آن را بدانند و این کار از طریق آموزش های ضمن خدمت و ... فراهم می شود. همچنین طراحان و برنامه ریزان در طراحی برنامه درسی به تمامی مؤلفه های برنامه درسی پنهان توجه نمایند تا در فعالیت های فرهنگی و تربیتی مدارس، به میراث فرهنگی ایران، جغرافیای ایران و نماد و اسطوره های ملی توجه جدی شود. مسؤلان مدرسه جو اجتماعی مدرسه را شناسایی کرده، در جهت غنی سازی فرهنگ و ایجاد جو باز و متعامل در مدرسه تلاش کنند. همچنین به ساختار سازمانی مدرسه توجه نموده، از آثار سوء آن جلوگیری نمایند. نیز توصیه می شود که به امر فضای آموزشی در مدرسه اهمیت داده، اقدامات الزم را در جهت بهبود آن به عمل آورند و معلمان با مسائل اساسی تعلیم و تربیت - به ویژه حوزه برنامه ریزی درسی - در نظام آموزشی و با اصول، روش ها و الگوها، موضوعات برنامه درسی به ویژه برنامه ی درسی پنهان، آشنا شوند و رشد حرفه های خود را ارتقا بخشیده، زمینه را برای ایجاد تحول در محیط های آموزشی و پیشرفتهای کمی و کیفی نظام آموزشی و شکل گیری تعامل رفتاری مناسب فراهم سازند.

منابع

- 1- اسکندی، حسین (1389) برنامه درسی پنهان، تهران، نشر سیما
- 2- طالب زاده، محسن وهمکاران (1388) جایگاه پرورش تفکر انتقادی در برنامه درسی اجرا شده دوره متوسطه، فصلنامه مطالعات برنامه درسی؛ سال چهارم، ش 13 و، 14 صص 105 تا 124.
- 3- جزایری، علیرضا وهمکاران، (1387)، مهارت های زندگی، نشر داتره